

N:o 102.

Af herr **H. Wijk**, om ändring af 7 och 8 §§ lagen angående äganderätt till skrift.

Författarerätt i modern mening infördes i Sverige först genom 1812 års tryckfrihetsförordning, som i § 1 mom. 9 stadgar, att »hvarje skrift vare författarens eller dess rätts laglige innehafvares egendom».

Den äganderätt till skrift som här tillerkändes författaren och hans rättsinnehafvare var till tiden obegränsad. Det dröjde dock ej länge innan tendenser visade sig att i det allmännas intresse sätta vissa gränser för författarerättens oinskränkthet. Vid 1840—41 års riksdag infördes den ändring i tryckfrihetsförordningen, att, om författarerättens innehafvare ej inom hvarje 20-årsperiod från författarens död begagnat sig af sin rätt, skulle denna vara förfallen och det ståde hvar och en fritt att utge skriften. Då författarerätten år 1855 utsträcktes till att omfatta äfven rätten till uppförande af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, begränsades rätten i detta fall till författarens lifstid, dock att gälla i minst 5 år efter arbetets tryckning; denna skyddstid utsträcktes sedermera till att omfatta författarens lifstid och 5 år efter hans död och slutligen, år 1904, till författarens lifstid och 30 år efter hans död.

Behovet att modifiera bestämmelserna angående den litterära äganderätten ledde slutligen till dessa bestämmelsers utbrytande ur tryckfrihetsförordningen år 1876; följande år sammanfördes de i nu gällande »lag angående äganderätt till skrift af den 10 Augusti 1877». Genom denna lag upphäfdes såväl den obegränsade författarerätten som den däri 1840—41 gjorda inskränkningen, och i stället stadgades, att »författarerätt vare gällande under författarens lifstid och femtio

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 34 Häft. (N:is 102—106). 1

år efter hans död». Valet af denna skyddstid motiverades hufvudsakligen därmed att densamma var gällande i våra grannländer Norge och Danmark, och mot de invändningar som i Riksdagen anfördes mot skyddstidens längd genmälles, att inom ett litet språkområde som vårt, med dess jämförelsevis små afsättningsmöjligheter för litterära alster, behöfde författarne ett desto mera utsträckt skydd.

Någon ändring i 1877 års stadgande i detta afseende har sedermera icke gjorts. Nu gällande bestämmelser angående tiden för författarerätts bestånd i Sverige äro i korthet följande:

Författarerätt till skrift (det vill säga ensamrätt till dess mångfaldigande på svenska) gäller under författarens lifstid och 50 år därefter;

skydd mot offentligt uppförande af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete gäller under författarens lifstid och 30 år därefter;

skydd mot öfversättande af skrift till främmande språk gäller (i enlighet med Bernerkonventionen) under 10 år från skriftens utgifvande.

Bestämmelsen om 50-årigt skydd efter författarens död har till följd, att svensk litteratur frigöres från författarerätten kanske i medeltal efter omkring 70 år, och i många fall först 80 år eller mer efter skriftens första utgifvande.

De parter hvilkas intressen beröras af tidsbestämmelsen för litterär äganderätts bestånd äro författarne och allmänheten. Lagen afser att tillförsäkra författaren det fulla värdet af hans arbete, och ger honom för den skull under en lång följd af år ensam förfoganderätt däröfver. Å andra sidan vill lagen tillgodose det allmänna intresse som kräfver att få fritt tillgodogöra sig det andliga arbetets produkter och i vidast möjliga mån göra dem tillgängliga för folket. Det är detta allmänna intresse som har ledt till att den förut obegränsade författarerätten inskränkts till att i hvarje fall gälla endast under en viss begränsad tidsperiod.

Lagens egen mening kräfver alltså, att skyddstiden för äganderätt till skrift ej utsträcket längre än hvad hänsynen till författarens rätt verkligen fordrar. Utsträcket den längre, så kan man ej vidare tala om författarerätt i ordets ursprungliga mening: äganderätten blir då helt enkelt ett vanligt monopol, ej till författarens utan till förläggarens fördel, och till motsvarande nackdel för allmänheten.

Den litteratur som skulle komma att beröras af en förkortning af gällande skyddstid är den del af den skönlitterära produktionen som ännu några tiotal år efter författarens död har full lifskraft, som

då ännu allmänt läses, och som kan sägas utgöra vår nationallitteratur i egentligaste mening. Att göra denna folkets andliga egendom i största mån spridd och lätt tillgänglig är icke utan betydelse för svensk bildning och svensk kultur. Det är gifvet att en sådan spridning gynnas bättre om litteraturen är fri och kan utges af hvar och en under inbördes täflan, än om den är förlagsegendom och med monopollets rätt innehafves af en enda, och det synes därför vara af vikt att tillse, att skyddstiden för den litterära äganderätten ej utsträckes längre än hvad som är nödigt.

I likhet med de flesta utländska lagar om litterär äganderätt väljer den svenska lagen till utgångspunkt för tidsbestämningen icke arbetets utgifningsår utan författarens dödsår. Häremot torde intet vara att invända. Skyddstiden blir visserligen på detta sätt af mycket olika längd i olika fall, men å andra sidan får författaren tillfälle att under hela sin lifstid åtnjuta frukten af sitt arbete, och vid hans död kan denna ännu i full mån komma hans efterlevande till godo. Det torde nämligen allt mer bli bruk, att skönlitterära författare ej sälja till förläggarne författarerätten till sina arbeten, utan endast förlagsrätten till hvarje särskild upplaga, så att vid författarens död författarerätten ännu är i hans ägo och öfvergår till hans efterlevande. Dessas rätt torde lämpligen tillgodoses, om de få åtnjuta en så pass utsträckt skyddstid, att en ytterligare förlängning af denna ej i någon väsentlig mån skulle öka författarerättens värde vid deras tillträddande af densamma.

Jag tror att detta mål vinnes fullt ut om skyddstiden från nuvarande 50 år nedsättes till att gälla i 30 år från författarens död, eller samma tid som gäller i Tyskland, Österrike-Ungern och Schweiz i fråga om äganderätt till skrift, och i Sverige beträffande uppföranderätt till dramatiskt och musikaliskt-dramatiskt arbete.

Det pris en förläggare kan betala för författarerätten till ett enskildt arbete eller till en författares samlade skrifter, måste hufvudsakligen bero på den vinst han anser sig kunna erhålla dels af ett omedelbart utgifvande af skriften och dels af eventuella nya upplagor under den närmaste framtiden. Afsättningsmöjligheterna i en mer aflägsen framtid äro svårberäkneliga och osäkra, och penningvärdet af en sådan aflägsen rättighet, reduceradt till närvarande tid, är alltför ringa för att kunna åstadkomma någon nämnvärd värdeskillnad mellan en förlagsrätt på 50 år och en sådan på 30 år från författarens död. Skulle åter en författares efterlevande ej skilja sig från författarerätten, utan alltjämt behålla densamma (hvilket mer sällan torde ske), så kan

äfvén i detta fall en tid af 30 år anses utgöra en lagom lång skyddsperiod.

Då jag alltså håller före, att en inskränkning af skyddstiden från 50 år till 30 skulle vara till gagn för det allmänna utan att samtidigt skada författarnes intresse, och då en dylik ändring på intet sätt skulle försämra Sveriges ställning gent emot öfriga till Bernerkonventionen anslutna stater, tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del ville besluta att följande paragrafer i lagen angående äganderätt till skrift af den 10 augusti 1877 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 7. Författarerätt vare gällande under författarens lifstid och *trettio* år efter hans död. Där två eller flere gemensamt författat en skrift, som ej består af själfständiga bidrag från särskilda medarbetare, räknas dessa *trettio* år från den senast afidne författarens död.

§ 8. För skrift, utgifven af vetenskapligt samfund eller annan förening, som utesluter personlig författarerätt, så ock för skrift, som utgifves först efter författarens död, njutes skydd mot eftertryck i *trettio* år från det skriften först utgafs. Lag samma vare om skrift af författare utan uppgifvet eller under diktadt namn; dock att, där författaren före utgången af *trettionde* året från det skriften först utgafs gifver sig tillkänna antingen å titelbladet till ny upplaga eller genom anmälan i Justitiedepartementet och tre gånger i allmänna tidningarne införd kungörelse, han då må njuta tillgodo den rätt, som i 7 § sägs. Intill dess — — — — — förläggare.

Jag tillåter mig äfvén hemställa att utskottet, till hvilket motionen hänvisas, ville föreslå de tillägg och ändringar i öfrigt, som på grund af den föreslagna nya lydelsen af 7 och 8 §§ möjligen kunna finnas påkallade.

Stockholm den 26 januari 1907.

Hjalmar Wijk.